

**ADATOK HEGYMAGAS ÉS SZIGLIGET KÖRNYÉKÉNEK
SZÁRAZFÖLDI ÁSZKARÁK (ISOPODA: ONISCIDEA)
FAUNÁJÁHOZ (TAPOLCAI-MEDENCE)**

STRAUSZ SZILÁRD – ÜST NORBERT – FARKAS SÁNDOR

Kaposvári Egyetem, Agrár- és Környezettudományi Kar
Környezettudományi és Természetvédelmi Intézet
Természetvédelmi és Környezetgazdálkodási Tanszék
H-7400 Kaposvár, Guba S. u. 40., e-mail: farkas.sandor@ke.hu

STRAUSZ, SZ., ÜST, N. & FARKAS, S.: *Data to the terrestrial isopod (Isopoda: Oniscidea) fauna of Hegymagas and Szigliget (Tapolca Basin, Hungary).*

Abstract: The terrestrial woodlice fauna of 8 different plant associations was studied at Hegymagas and Szigliget (Tapolca Basin, Hungary) within the framework of the 12th Biodiversity Days in 2014. The survey resulted in altogether 10 isopod species; three of them (*T. provisorius*, *T. ratzeburgii* and *A. zenckeri*.) were new to the investigated area. These new data contribute to a better knowledge of the distribution of the terrestrial isopod species in Hungary.

Keywords: invertebrate macrodecomposers, *Haplophthalmus danicus*, *Hyloniscus riparius*, *Platyarthrus hoffmannseggii*, *Porcellium collicola*, *Trachelipus ratzeburgii*, *Cylisticus convexus*, *Armadillidium vulgare*

Bevezetés

A Balaton környékének ászkafaunájáról kevés adattal rendelkezünk (FORRÓ & FARKAS 1998, VILISICS & HORNUNG 2010). Ismertek a tapolcai barlang környékének, a Keszthelyi-hegység két területének (Pető-hegy, Apró-hegy), valamint a Balatonarács mellett elhelyezkedő Péter-hegy déli lejtőinek ászka közösségei (LOKSA 1960, 1966). A Szent György-hegyen fekvő

Hegymagas szőlőültetvényeiben végzett talajcspadázást és az ott élő ászka együtteseket egy egyetemi szakdolgozat mutatta be (KÓGER 2010).

A felsorolt tanulmányok összesen 12 szárazföldi ászkafajról számolnak be, melyek mindegyike közönséges és gyakori. A XII. Biodiverzitás Napok kutatásai korábban nem vizsgált területeket érintettek, így eredményei elterjedési és faunisztikai szempontból újdonságnak minősülnek.

Anyag és módszer

A mintavételek a kutatás szervezői által kijelölt nyolc, különböző vegetációjú foltban történtek (**1. ábra**): (1) puhafaliget (fűz, nyár), (2) rehabilitált üde gyeppel, sásos foltokkal, (3) üde bokros ligetes vizes élőhely, (4) legeltetett és kaszált üde gyeppel, (5) fás-bokros zavart élőhely, (6) félszáraz kaszált gyeppel, (7) kezeletlen, gyomos, bokrosodó gyeppel és (8) kaszált üde gyeppel. A mintavételi területek koordinátáit az **1. táblázat** tartalmazza. Az egyedeket talajcspadákkal és egyeléssel gyűjtöttük. A példányok 75%-os etanolban tartósítva a Kaposvári Egyetem gyűjteményében kerültek elhelyezésre. A gyűjtött anyag határozása GRUNER (1966), SCHMÖLZER (1965), valamint FARKAS & VILISICS (2013) munkái segítségével történt.

1. táblázat: A mintavételi helyek EOY koordinátái

	Vegetáció típusa	EOV x	EOV y
1.	puhafaliget (fűz, nyár)	524747	162953
2.	rehabilitált üde gyeppel, sásos foltokkal	524701	163284
3.	üde bokros ligetes vizes élőhely	525852	165549
4.	legeltetett és kaszált üde gyeppel	526026	165770
5.	fás-bokros zavart élőhely	526341	166404
6.	kaszált félszáraz gyeppel	524782	166436
7.	kezeletlen gyomos, bokrosodó gyeppel	524755	164988
8.	kaszált üde gyepek	525316	166416

Eredmények

A gyűjtések során 10 faj került elő, melyek természetvédelmi értékeléséhez a természetességi kategorizálást alkalmaztuk (HORNUNG et al. 2009). E szerint a fajok lehetnek élőhelyükkel szembeni preferenciájuk alapján generalisták (G), degradált élőhelyekre jellemző, gyakori fajok (DF), illetve természetes élőhelyekre jellemző, gyakori (NF), valamint természetes élőhelyeken előforduló, ritka fajok (NR).

1. ábra: A mintavételi helyek elhelyezkedése

1: puhafaliget (fűz, nyár), 2: rehabilitált üde gyep, sásos foltokkal, 3: üde bokros ligetes vizes élőhely, 4: legeltetett és kaszált üde gyep, 5: fás-bokros zavart élőhely, 6: félszáraz kaszált gyep, 7: kezeletlen, gyomos, bokrosodó gyep és 8: kaszált üde gyep.

A fajok listája, taxonómiai besorolása, természetességi kategóriája és az előfordulásukra jellemző növénytársulások (ld. számok; jelentésük az **1. táblázatban**):

Trichoniscidae

1. *Haplophthalmus danicus* Budde-Lund, 1880 – Közönséges fehérászka – G; 1,3,5
2. *Hyloniscus riparius* (C. Koch, 1838) – Közönséges partiászka – G; 1,3,5
3. *Trichoniscus provisorius* Racovitza, 1908 – Gyakori kisászka – G; 1,5

Platyarthridae

4. *Platyarthrus hoffmannseggii* Brandt, 1833 – Hangyás vakászka – G; 1,3,5

Trachelipodidae

5. *Porcellium collicola* (Verhoeff, 1907) – Gyakori tarkaászka – G; 1,3,4,6,8
6. *Trachelipus rathkii* (Brandt, 1833) – Közönséges márványosászka – G; 1,2,3,5
7. *Trachelipus ratzeburgii* (Brandt, 1833) – Lebényes ászka – NF; 1

Cylisticidae

8. *Cylisticus convexus* (De Geer, 1778) – Álgömbászka – DF; 5

Armadillidiidae

9. *Armadillidium vulgare* Latreille, 1804 – Szürke gömbászka; G – 1,2,3,4,5,6,7,8
10. *Armadillidium zenckeri* Brandt, 1833 – Mocsári gömbászka – NR; 2

Értékelés

A területekről kimutatott 10 faj közül hét már korábban is ismert volt Hegymagas, illetve a Balaton-felvidék környékéről. Három ászkarák a jelen vizsgálatok során került elő először a régióból: *T. provisorius*, *T. ratzeburgii* és *A. zenckeri*. A vizsgált területeken megtalált ászkarák természetvédelmi szempontból nem jelentősek. A fajok 80%-a generalista, illetve degradált területeket kedvelő, gyakori kategóriákba tartozik.

A két, természetes élőhelyekre jellemző faj egyikét (*T. ratzeburgii*) a hazai természetközeli állapotú erdeink gyakori fajai közé sorolják (HORNUNG et al. 2009). Az egyetlen, jelenleg még a ritka kategóriába sorolt faj, a mocsári gömbászka (*Armadillidium zenckeri*), nedves rétek, sásos, tocsogós élőhelyek lakója, de a későbbiekben várható, hogy lelőhelyadatinak száma növekedni fog. A gyűjtött fajok alacsony egyedszáma, továbbá a különböző mintavételi módszerek alkalmazása miatt további statisztikai értékelést nem végeztünk.

Köszönetnyilvánítás

A csapdázásban nyújtott segítségért köszönet illeti Orbányos Alexandrát és Farkas Kornélt.

Irodalom

- FARKAS, S. & VILISICS, F. (2013): Magyarország szárazföldi ászkarák faunájának határozója (Isopoda: Oniscidea). – *Natura Somogyiensis* **23**: 89-124.
- FORRÓ, L. & FARKAS, S. (1998): Checklist, preliminary distribution maps, and bibliography of woodlice in Hungary (Isopoda: Oniscidea). – *Miscellanea Zoologica Hungarica*, **12**: 21–44.
- GRUNER, H. (1966): Krebstiere oder Crustacea V. Isopoda 2. – In DAHL, M. & PEUS, F. (eds.): *Die Tierwelt Deutschlands und der angrenzenden Meeresteile* 53. – VEB, Gustav Fischer Verlag, Jena, pp. 151-380.
- HORNUNG, E., VILISICS, F. & SÓLYMOS, P. (2009): Ászkarák együttesek (Crustacea, Isopoda, Oniscidea) felhasználhatósága élőhelyek minősítésében. – *Állattani Közlemények* **15**: 381-395.
- KÓGER, A. K. (2010): Eltérő módszerekkel kezelt szőlőültetvények szárazföldi ászkarák (Isopoda: Oniscidea) faunájának vizsgálata. – *Diplomadolgozat*, Kaposvári Egyetem, ÁTK, 48 pp.
- LOKSA, I. (1960): Über die Landarthropoden der Teichhöhle von Tapolca (Ungarn) (*Biospeologica Hungarica*, VIII.). – *Opuscula Zoologica* **4**: 39-51.
- LOKSA, I. (1966): Die bodenzoozoologischen Verhältnisse der Flaumeichen-Buschwalder Südostmitteleuropas. – *Akadémiai Kiadó*, Budapest, 437 pp.
- SCHMÖLZER, K. (1965): *Bestimmungsbücher zur Bodenfauna Europas. Ordnung Isopoda (Landasseln)*. Lieferung 4 und 5. – Akademie Verlag, Berlin, 468 pp.
- VILISICS, F. & HORNUNG, E. (2010): Újabb adatok Magyarország szárazföldi ászkarákfaunájához (Crustacea, Isopoda, Oniscidea). – *Állattani Közlemények* **95** (1): 87–120.

Received June 06, 2016

Accepted August 24, 2016